

فلسفه صدر

WWW.ketab.ir

جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۱۲ -
 فلسفه صدر جلد ۱ / مؤلف عبدالله جوادی آملی؛ تحقیق و تنظیم محمدکاظم بادبا؛ ویراستار محمود صادقی -
 - قم: مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۷.
 فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
 چاپ اول: ۱۳۸۷.
 کتابنامه: ص. ۴۴۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع: صدرالدین شیرازی، محمدبن ابراهیم، ۹۷۹-۱۰۵۰ ق - نقد و تفسیر
 موضوع: فلسفه اسلامی.
 BBR ۱۱۲۱ / ج ۹ / ۱۳۸۷
 ۱۳۸۷
 کتابخانه ملی ایران
 ۱۸۹ / ۱
 ۱۱۹۳۵۹۰

- کتاب: فلسفه صدر جلد ۱
- مؤلف: آیه الله جوادی آملی (دام الله تعالی)
- تحقیق و تنظیم: حجة الاسلام محمدکاظم بادبا
- ویرایش: حجة الاسلام سید محمود صادقی
- ناشر: مرکز نشر اسراء
- حروفنگاری و صفحه آرایی: مرکز نشر اسراء
- چاپخانه: مرکز چاپ و انتشارات اسراء
- نوبت چاپ: اول
- سال نشر: ۱۳۸۷ هـ. ش
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۷۳۹-۰۹-۱
- تیراژ: ۳۰۰۰ نسخه
- قیمت: ۴۵۰۰۰ ریال

همه حقوق طبع محفوظ است

آدرس: قم، بلوار امین، کوچه شماره ۸، پلاک ۱۳۲
 تلفن: ۶۶۴۱۶۲۱ - ۶۶۴۱۶۲۲ - ۲۹۳۱۱۷۸ - ۲۹۳۱۱۷۹ - ۲۹۳۱۱۸۰
 پست الکترونیک: Publish_center@esraco.net
 www.esra.ir

فهرست مطالب

۱۱		سخن ناشر
۱۵		مقدمه
۱۷		سفرهای چهارگانه
۲۱		مسلك اول . معارف مورد نیاز علوم
۲۳		تعریف فلسفه
۲۴		تقسیمات فلسفه
۲۵		مشرب‌های فلسفی
۲۷		غایت فلسفه

مرحله اول.

وجود و اقسام اولی آن

منهج نخست. احوال نفس وجود

۳۱		فصل یکم . موضوع فلسفه
۳۳		مسائل فلسفه
۳۳		بداهت تصویری موضوع فلسفه
۳۴		بداهت تصدیقی موضوع فلسفه
۳۵		محمولات فلسفی
۳۸		فصل دوم . اشتراك معنوی و تشكيك مفهوم وجود
۴۰		دلایل اشتراك معنوی وجود
۴۱		تشكيك مفهوم وجود

۴۵	 دلیل اشتراك لفظی
۴۷	 فصل سوم . مفهوم غیر ماهوی وجود
۵۱	 فصل چهارم . اصالت وجود
۶۰	 اشارات
۶۶	 فصل پنجم . تخصص هستی
۶۹	 اشارات
۷۱	 فصل ششم . اثبات بساطت و سلب کلیت ماهوی حقیقت وجود
۷۳	 نتایج و ثمرات بساطت وجود
۷۴	 اشارات
۷۶	 فصل هفتم . بی نیازی هستی از علت
۷۷	 اشارات
۷۸	 اشکال ها و پاسخ ها درباره اصالت وجود
۸۱	 توضیح و تنبیه
۸۴	 مساوقت وجود با ظهور
۹۰	 فصل هشتم . مساوقت وجود با شئیت
۹۲	 اشارات
۹۶	 فصل نهم . وجود رابطی
۹۹	 اشارات

منهج دوم. اصول کیفیات و عناصر عقود، ماده

و جهت به لحاظ مقام ثبوت و اثبات

۱۰۱	 فصل یکم . تعریف وجوب، امکان، امتناع، حق و باطل
۱۰۲	 امکان ماهوی، امکان وجودی و فقری
۱۰۵	 حق و باطل
۱۰۹	 اشارات
۱۱۲	 فصل دوم . نفی پیوند ضروری بین دو واجب
۱۱۳	 فصل سوم . یگانگی ماهیت و انیت واجب
۱۲۱	 ادله قائلان به ماهیت برای واجب

۱۲۱	 شبهه نخست
۱۲۲	 شبهه دوم
۱۲۴	 شبهه سوم
۱۳۳	 شبهه چهارم
۱۳۵	 اشارات فصل سوم
۱۳۷	 فصل چهارم . واجب بالذات بودن واجب از جمیع جهات
۱۳۸	 برهان نخست
۱۳۸	 برهان دوم
۱۴۶	 اشارات
۱۴۹	 فصل پنجم . وحدت واجب الوجود
۱۵۵	 اشارات
۱۵۷	 فصل ششم
۱۵۸	 فصل هفتم . معانی امکان
۱۶۱	 فصل هشتم . احکام مواد ثلاث
۱۶۶	 اشارات
۱۶۷	 فصل نهم . امتناع امکان بالغیر
۱۶۹	 نفی وجود خارجی امکان
۱۷۲	 فصل دهم . خواص ممکن بالذات
۱۷۷	 اشارات
۱۷۸	 فصل یازدهم . استلزام ممکن بالذات نسبت به ممتنع بالذات*
۱۸۱	 فصل دوازدهم . ابطال اولویت ذاتی وجود یا عدم برای ممکن
۱۸۸	 فصل سیزدهم . علت نیاز به علت
۱۹۰	 فصل چهاردهم . چگونگی نیاز نیستی ممکن به علت
۱۹۳	 حکم خارجی و ذهنی ماهیات
۱۹۳	 جعل
۱۹۴	 امکان ماهوی و وجودی
۱۹۵	 فیض دائمی الهی
۱۹۷	 اشارات

فصل سیزدهم. شناخت حقایق اشیا	۳۵۸
اشارات	۳۶۵
فصل چهاردهم. امکان ذاتی و استعدادی	۳۶۹

مرحله سوم.

جعل و تشکیک

فصل یکم. تحریر نزاع و آرای حکما در مسئله جعل	۳۷۵
فصل دوم. ابطال ادله عدم صلاحیت وجود برای معلولیت	۳۷۹
فصل سوم. نقد دلایل مجعولیت اتصاف ماهیت به وجود	۳۸۲
و دلیل مجعول بودن وجود به جعل بسیط	۳۸۶
تنبیه	۳۸۷
اشارات فصل اول تا سوم	۳۹۱
فصل چهارم. اشتداد و تضعف وجود	۳۹۸
فصل پنجم. تشکیک یا شدت و ضعف در وجود	۴۰۱
تنبیه	۴۰۳
اشارات فصل چهارم و پنجم	۴۰۷

فهرستها

فهرست آیات	۴۲۳
فهرست روایات	۴۲۹
فهرست اشعار	۴۳۳
فهرست اعلام	۴۳۵
فهرست کتب	۴۳۷
فهرست منابع	۴۳۹

سخن‌ناش

﴿وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا﴾^۱

تاریخ درخشان و آسمان پرستاره کشور عزیزمان ایران، همواره از داشتن نوابغ انسانی در حوزه‌های مختلف بشری بهره‌برده و عالمانی برجسته، از این خطه حاصلخیز، جهان را به نور دانش و فروغ کمال خود روشن نموده‌اند.

دو عنصر و عامل اساسی، در این نمایش عظیم علمی، معنوی و پرافتخار، همواره مؤثر بوده‌اند؛ عامل نخست عنصر هوشمندی، ذکاوت، رأی صائب و استواری قدم که مایه‌های اصیل و عمدهٔ ایجاد که از سوی پیامبر اکرم حضرت رسول مکرم ﷺ و نیز عترت طاهرینش امامان معصوم علیهم‌السلام و بزرگوار در مکتب فروغ‌بخش امامیه و مذهب حقهٔ جعفری آمده، و ایران عزیز را از يك تاریخ و جغرافیای برتر، برخوردار کرده است يك تمدن و فرهنگ بزرگ است و عامل دوم اعتقاد و باور راسخ و عمیق به معرفت‌ها و دانش‌ها و ارزش‌های دین مبین اسلام.

وجود شخصیت‌های علمی و نوادری که هر يك از آنها در دیگر نقاط جهان به عنوان يك الگوی علمی و فرهنگی شناخته و معرفی شود، در جای جای این کشور

حجت الاسلام سید محمود صادقی که در ویرایش این اثر سعی وافر نمودند امید است در این دوره که ظهور و نشاط علمی، به برکت انقلاب کبیر امام خمینی رحمته الله علیه امکان پذیر شده و تحت رهبری رهبر فرزانه آیت الله خامنه‌ای (دامت برکاته) استمرار می‌یابد، شاهد توفیقات همه جانبه در عرصه‌های مختلف علمی و فرهنگی باشیم.

مرکز نشر اسراء

www.ketab.ir

مقدمه

دوره سوم درس های اسفار جلد اول و دوم حضرت استاد، حکیم گرانقدر، آیت الله عبدالله جوادی آملی در سال ۱۳۷۵ با نام رَحِیقِ مَخْتوم شرح حکمت متعالیه چاپ گردید.. نشر این کتاب خردپرور موجب سرور دوست داران حکمت و فلسفه شد. خود در دارالشفای قم دو سال در همین درس با برکت شرکت کرده بودم. در نظرم فلسفه ای فلسفه است که انسان را تا کوی دوست برده و وارد عرفان کند و درس های فلسفه این حکیم بزرگ، این انتظار را به نحو احسن برآورده می سازد. شیوه، بلکه شاکله علمی و تعلیمی استاد عزیز، مرتبط ساختن برهان حکمت و شهود عرفان و معارف بی بدیل قرآن است. از حکمت شهود، و از شهود معارف قرآن کریم و تعالیم بلند معصوم را نتیجه می گیرد و این فیض و برکتی بس گران قیمت برای متعلم صالح است.

تعلیمات فلسفی استاد عظیم الشان، صرفاً يك سلسله مصطلحات و محفوظات و ملفوظات نیست که بسا در دنیا بار و در آخرت وبال انسان باشد، بلکه معارف بلند دینی است که با استنتاج از فلسفه و برهان، رهرو حقیقت جو را در عقل نظری به سرچشمه مقصود که «وَحی» است، می رساند و این اساسی ترین ویژگی يك معلم الهی است.

باری، چاپ دروس اسفار جلد يك و دو در ده جلد، امکان مطالعه آن را برای برخی اندیشمندان درگیر مشغله‌های اجتناب‌ناپذیر روزگار، کاهش داده است. از این رو بر آن شدم تا آن را به گونه‌ای خلاصه کنم که درس‌های هر جلد اسفار در يك جلد چاپ شود. عین عبارات استاد، حدّ الامکان طوری لفّ و نشر گردیده است که از عمق مطالب کاسته نشود و محتوا ناقص نگردد. حذف عبارت، فقط در مورد متن عربی اسفار و مطالب تکراری که اقتضای فضای تدریس بوده است و بعضی فروع و حواشی نه چندان ضروری صورت گرفته است. می‌توان ادعا کرد کُلّ مباحث اسفار جلد يك و دو در این تلخیص وجود دارد؛ علاوه بر آن، نکات دقیق و زیربنایی که حضرت استاد (دام‌ظله‌العالی) طی اشارات بیان فرموده‌اند، آورده شده است. تأکید می‌گردد عبارات شفاهی استاد بدون دستکاری نقل شده است. با این همه، چنانچه نکته‌ای برای خواننده مبهم باشد، برای توضیح بیشتر می‌تواند به اصل کتاب، رحیق مختوم مراجعه کند.

محمد کاظم بادپا

حکیم بزرگ و الهی آیت الله جوادی آملی (دام‌ظله) در ده جلد که شرح جلد اول و دوم اسفار بوده است، منتشر شد. دوره کامل این مجموعه نزدیک به سی و پنج جلد خواهد بود که شرح تمامی مجلدات اسفار، غیر از طبیعیات (جلد ۴ و ۵) است و مؤسسه تحقیقاتی اسراء، به فضل الهی امید بسیار دارد که بتواند هرچه سریع‌تر به این مقصد والا دست یابد.

به هرحال وسعت و حجم فراوان مباحث و مطالب کتاب، دسترسی به آن را دشوار و برای علاقه‌مندان به صورت حجاب در آورده است که بایستی برای آن چاره‌ای اندیشه می‌شد. از سوی دیگر، دسترسی به این مقصد که اساتید و دانش‌پژوهان حوزه و دانشگاه و علاقه‌مندان به این گونه معارف، بتوانند بهتر و سریع‌تر از این کتاب استفاده کنند، سهل و آسان نبود و به سلیقه و ذوق مناسب از يك سو و شوق و علاقه به ضمیمه همتی ستودنی از سوی دیگر نیاز داشت.

چنین ویژگی و توفیقی را خداوند متعال به دوست فاضل، و سخت‌کوش و محترم جناب حجت الاسلام محمدکاظم بادپای همدانی عطا فرموده و بعد از آنکه جهات و رویکردهای مختلفی که در این تلخیص مورد توجه بوده که از مهم‌ترین آنها، هیچ‌گونه اضافه، نه از ناحیه تلخیص‌کننده و نه دیگری انجام نشود، و بدون شکست و تغییر قالبها، تلخیص صورت پذیرد، به این امر همت ورزیده شد و پنج جلد شرح جلد نخست به يك مجلد تبدیل شد (در مجموع این ده جلد در دو جلد ملخص شد) و «فلسفه صدرا» نام گرفت. ویژگی‌های این کتاب را ناشر در سخن ناشر خود که در آستانه رحیق مختم نگارش یافته، ذکر کرده که علاقه‌مندان را به آن صحیفه دعوت می‌کنیم.

در پایان ضمن تقدیر از فاضل ارجمند جناب حجت الاسلام بادپا که با دقت و حساسیت در تلخیص مطالب تلاش خالصانه داشتند و همچنین جناب

حجت الاسلام سید محمود صادقی که در ویرایش این اثر سعی وافر نمودند امید است در این دوره که ظهور و نشاط علمی، به برکت انقلاب کبیر امام خمینی رحمته الله علیه امکان پذیر شده و تحت رهبری رهبر فرزانه آیت الله خامنه‌ای (دامت برکاته) استمرار می‌یابد، شاهد توفیقات همه جانبه در عرصه‌های مختلف علمی و فرهنگی باشیم.

مرکز نشر اسراء

www.ketab.ir